

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η οικονομική αποδοτικότητα, η προστασία του περιβάλλοντος και η ασφάλεια στο χώρο εργασίας αποτελούν τρεις βασικούς τομείς πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στο παρόν έντυπο παρουσιάζεται συνοπτικά πρόσφατη έρευνα που διενήργησε το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας σχετικά με τη χρήση οικονομικών μέσων (ΟΜ) στην περιβαλλοντική πολιτική και την πολιτική για την υγεία και την ασφάλεια, τόσο σε επίπεδο χωρών όσο και σε επίπεδο τομέων. Κατά την έρευνα αναλύθηκαν υπάρχοντα και μελλοντικά ΟΜ σε κράτη μέλη της ΕΕ και αξιολογήθηκε η αποτελεσματικότητά τους, τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον όσο και στο χώρο εργασίας.

Βασικά συμπεράσματα

- Υπάρχει ευρύ πεδίο για αυξημένη χρήση οικονομικών μέσων σε όλα σχεδόν τα κράτη της ΕΕ. Η πρόκληση είναι να προσδιοριστεί, βάσει υφιστάμενων εφαρμογών, πού λειτουργούν καλύτερα.
- Η χρήση οικονομικών μέσων είναι πλέον διαδεδομένη στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής. Παραδείγματος χάρη, είναι πλέον σύνηθες να συσχετίζεται το κόστος των υπηρεσιών αποχέτευσης με τον όγκο και το ρυπογόνο περιεχόμενο των λυμάτων.
- Οι κανονισμοί κυριαρχούν στον τομέα της πολιτικής για την υγεία και την ασφάλεια. Το κύριο οικονομικό μέσο είναι ο συσχετισμός του ασφαλιστρού με την αποδοτικότητα και η χορήγηση πριμ/εκπτώσεων για τον καλό προγραμματισμό στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας.
- Η εφαρμογή οικονομικών μέσων στο χώρο εργασίας θέτει πρακτικά προβλήματα: για παράδειγμα, η επιτόπια επιθεώρηση και παρακολούθηση μπορούν να αποδειχτούν δαπανηρές.
- Η χρήση εθελοντικών μέσων αποτελεί χρήσιμη εναλλακτική λύση έναντι των κανονισμών, ιδιαίτερα όταν οι στόχοι είναι σαφώς καθορισμένοι και έχουν συμφωνηθεί από όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες.
- Το επίπεδο ολοκλήρωσης της πολιτικής για την υγεία και την ασφάλεια και της περιβαλλοντικής πολιτικής είναι γενικώς χαμηλό.
- Υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερο συντονισμό μεταξύ των αρμοδίων αρχών για την υγεία και την ασφάλεια και των περιβαλλοντικών αρχών προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος σύγκρουσης και να ελαχιστοποιηθεί το κόστος συμμόρφωσης.
- Το κόστος της μάθησης για θέματα που αφορούν το περιβάλλον, καθώς και την υγεία και ασφάλεια είναι αναλογικά μεγαλύτερο για τις ΜΜΕ από ό,τι για τις μεγάλες επιχειρήσεις. Η δημιουργία άτυπων τοπικών δικτύων μπορεί να μειώσει το κόστος διάδοσης ορθών πρακτικών.
- Πρωτοβουλίες στον τομέα του περιβάλλοντος ή στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας μπορούν να έχουν μηδενική ή θετική επίπτωση στον άλλο τομέα.

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της έρευνας του Ιδρύματος αναλύθηκαν υπάρχοντα και μελλοντικά «οικονομικά μέσα» (ΟΜ) σε κράτη μέλη της ΕΕ, με σκοπό αφενός την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους, τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον όσο και στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας, και αφετέρου την εκτίμηση των προοπτικών για την ολοκλήρωσή τους σε αυτούς τους τομείς. Χρησιμοποιήθηκαν ποικίλες μέθοδοι: επισκόπηση πολιτικής, τηλεφωνικές συνεντεύξεις, μελέτες περιπτώσεων και οργάνωση εργαστηρίων σε εταιρείες για την επιτόπου μέτρηση των συνεπειών. Κατά τις έρευνες εξετάστηκε η σχετική σπουδαιότητα των κανονισμών και των οικονομικών μέσων, καθώς και το είδος των πρωτοβουλιών που έχουν αναλάβει οι επιχειρήσεις για την επίτευξη των στόχων που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία και ασφάλεια (ΠΥΑ). Το πλαίσιο 1 παρουσιάζει μια επισκόπηση των μεθοδολογιών που χρησιμοποιήθηκαν στις διάφορες φάσεις της έρευνας, καθώς και τις χώρες και τους τομείς που εξετάστηκαν. Κατά τη φάση 1 ελήφθησαν επίσης υπόψη ζητήματα απασχόλησης, ενώ κατά τις φάσεις 2 και 3 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ.

Φύση και έκταση των οικονομικών μέσων

Τα περιβαλλοντικά μέτρα και τα μέτρα για την υγεία και την ασφάλεια αποτελούν δύο μορφές κόστους που βαρύνουν τη βιομηχανία χωρίς να σχετίζονται με την αγορά. Η κυβερνητική παρέμβαση για τη μείωση αυτού του κόστους σπάνια εξετάζει τα δύο συγκεκριμένα ζητήματα με ενοποιημένο τρόπο. Τα οικονομικά μέσα θεωρούνται συνήθως ως ένας «χαμηλού κόστους» τρόπος να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις προς την κατεύθυνση της αλλαγής συμπεριφοράς. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70, η ευρωπαϊκή πολιτική ΠΥΑ χαρακτηριζόταν από την επιβολή μέτρων για την επίτευξη ορισμένων επιπέδων απόδοσης. Αυτή η προσέγγιση είναι γνωστή ως «ρύθμιση» ή «εντολή και έλεγχος». Αντί να επιτρέπεται στις επιχειρήσεις να

σταθμίζουν οι ίδιες το κόστος και τα οφέλη από την πραγματοποίηση μιας αλλαγής, εξαναγκάζονται να λαμβάνουν συγκεκριμένη δράση. Η μη συμμόρφωση επιφέρει ποινές, συνήθως υπό τη μορφή δικαστικής αγωγής ή/και επανορθωτικών προστίμων.

Από τις δεκαετίες του '80 και του '90, παρατηρείται σημαντική αύξηση στη χρήση ΟΜ. Σε αντίθεση με τις πρακτικές εξαναγκασμού, τα ΟΜ, αντί να ορίζουν ποινές, θέτουν μια δομή κινήτρων που ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να αλλάζουν τη συμπεριφορά τους κατά ένα συγκεκριμένο τρόπο. Επαφίεται σε κάθε επιχείρηση να εξετάσει τις αλλαγές στο κόστος και τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή του ΟΜ και να τροποποιήσει τη συμπεριφορά της αναλόγως. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το κόστος για την οικονομία από την εφαρμογή της αλλαγής είναι μικρότερο από αυτό που προκύπτει από την εντολή και τον έλεγχο. Επί παραδείγματι, εάν ένας στόχος πολιτικής είναι να μειωθούν οι εκπομπές CO₂ κατά 10 %, η επιλογή της ρύθμισης σημαίνει ότι κάθε επιχείρηση οφείλει να μειώσει τις εκπομπές της κατά 10 % ασχέτως του κόστους. Σύμφωνα με την επιλογή του ΟΜ, οι επιχειρήσεις μπορούν να διαπραγματευτούν αυτή την υποχρέωσή τους, ώστε εκείνες που δύνανται να μειώσουν τις εκπομπές τους με οικονομικό τρόπο να συνεισφέρουν αναλογικώς περισσότερο από τις επιχειρήσεις που δεν έχουν επιλογές χαμηλού κόστους. Αυτό σημαίνει ότι το ίδιο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα επιτυγχάνεται με μικρότερο οικονομικό κόστος.

Στην πραγματικότητα, η κατάσταση είναι πιο σύνθετη. Η κανονιστική πολιτική είναι πιο μεροληπτική απ' όση αφήθηκε να ενοηθεί ανωτέρω, καθώς η κανονιστική αρχή εξισορροπεί το κόστος έναντι του οφέλους, ενώ και τα ίδια τα ΟΜ συνεπάγονται κόστος. Οι διαδικασίες μάθησης και συμμετοχής, καθώς και η παρακολούθηση και η επαλήθευση των μηχανισμών των συναλλαγών, συνεπάγονται χρήση πόρων και κόστος.

Η έρευνα του Ιδρύματος επέκτεινε τον ορισμό των ΟΜ ώστε να συμπεριλάβει δράσεις που αναλαμβάνουν οι

Πλαίσιο 1 — Φάσεις της έρευνας

	Ερευνητικό Ινστιτούτο	Χώρα	Ερευνητική μέθοδος
Φάση 1	Environment Institute, University College, Δουβλίνο	Γερμανία Ιρλανδία	Επισκόπηση της πολιτικής ΠΥΑ σε εθνικό επίπεδο Εργαστήρια σε εταιρείες από όλους τους ακόλουθους τομείς: <ul style="list-style-type: none">• Γαλακτοβιομηχανία• Κλωστοϋφαντουργία• Χημικά• Κατασκευές
Φάση 2	Istituto di Economia delle Fonti di Energia e dell'Ambiente, Università Commerciale L. Bocconi, Μιλάνο	Δανία Γαλλία Ιταλία Πορτογαλία	Επισκόπηση της πολιτικής ΠΥΑ σε εθνικό επίπεδο Δύο εθνικές μελέτες περιπτώσεων με τη χρήση βιβλιογραφικής αναζήτησης, δικτυακής αναζήτησης και συνεντεύξεων
Φάση 3	Empresa de Análise Prevenção e Segurança (EAPS), Λισσαβόνα	Δανία Γερμανία Γαλλία Ιρλανδία Ιταλία Πορτογαλία	Ενοποίηση των φάσεων 1 και 2 και γενική βιβλιογραφική επισκόπηση Τηλεφωνική έρευνα με ερωματολόγιο σε πορτογαλικές μεταλλουργικές και τουριστικές επιχειρήσεις

επιχειρήσεις σε καθαρά εθελοντική βάση (δηλαδή χωρίς καμία κυβερνητική παρέμβαση για την αλλαγή των μηνυμάτων της αγοράς), ενημερωτικές εκστρατείες (δηλαδή χωρίς να οφείλουν οι επιχειρήσεις να εξισορροπούν το κόστος με τα οφέλη) και περιπτώσεις όπου η πολιτική για τον καθορισμό των τιμών στον τομέα των ασφαλείων χρησιμοποιούνταν για την απόδοση ευθυνών (δηλαδή, η διαφορική τιμολόγηση πραγματοποιείται για εμπορικό παρά για κοινωνικό όφελος).

Είδη οικονομικών μέσων

Στο πλαίσιο 2 εκτίθενται οι διαφορετικές κατηγορίες ΟΜ.

Πλαίσιο 2 — Είδη οικονομικών μέσων και άλλων κινήτρων

- Τέλος ή φόρος
- Διαπραγματεύσιμη άδεια
- Επιστροφή εγγύησης
- Επιδότηση δραστηριότητας που πρέπει να ενθαρρυνθεί, μείωση των ασφαλιστρών
- Απόδοση ευθύνης
- Εθελοντικές συμφωνίες
- Κλιμάκωση ασφαλιστρών και πριμοδοτήσεις

Τα τέλη ή οι φόροι επιβάλλονται είτε άμεσα στη δραστηριότητα της οποίας τον περιορισμό επιθυμούν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής (π.χ. έκλυση λυμάτων), είτε σε ένα υποκατάστατο προϊόν, η κατανάλωση του οποίου συνδέεται με μια δραστηριότητα που πρέπει να αποθαρρυνθεί (π.χ. το περιεχόμενο σε μόλυβδο των καυσίμων κίνησης). Με τις *διαπραγματεύσιμες άδειες* τίθεται ένας ποσοτικός περιορισμός σε μια δραστηριότητα (π.χ. έκλυση θείου) και επιτρέπεται στις επιχειρήσεις να διαπραγματεύονται μεταξύ τους ανταλλαγές των περιορισμών αυτών, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη της συμμόρφωσης με το μικρότερο δυνατό κόστος για την οικονομία εν γένει. Τα συστήματα *επιστροφής εγγύησης* απαιτούν από τις επιχειρήσεις ή τα νοικοκυριά να καταβάλουν μια εγγύηση κατά την αγορά συγκεκριμένων αγαθών (π.χ. γυάλινα μπουκάλια, φιάλες αερίου, μπαταρίες). Μετά το πέρας της χρήσης τους πρέπει να επιστρέφουν τα αγαθά στο κατάστημα ή σε άλλη υπηρεσία περισυλλογής προκειμένου να τους επιστραφεί η εγγύηση. Οι *επιδότησεις* αποτελούν σύνθετες μέσο για την ενθάρρυνση θετικών δραστηριοτήτων και έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους εκτέλεσης μιας κοινωνικά υπεύθυνης δραστηριότητας. Μπορούν να έχουν τη μορφή επιχορηγήσεων κεφαλαίου, δανείων με χαμηλό ή μηδενικό επιτόκιο ή φορολογικών ελαφρύνσεων. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι οι κυβερνητικές επιδοτήσεις επί των ασφαλιστρών για επιχειρήσεις με καλές επιδόσεις στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας. Η *απόδοση ευθύνης* περιλαμβάνει μέτρα που βοηθούν τους πολίτες να εισπράττουν αποζημιώσεις για παραβάσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον και την υγεία και την ασφάλεια. Τέτοια μέτρα είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά με τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων βάσει του δικαιώματος του κοινού για πληροφόρηση (παράδειγματος χάρη, ο αμερικανικός Κατάλογος Τοξικών Εκλύσεων) ή η συγκέντρωση εγγυήσεων καλής εκτέλεσης για την κάλυψη του κόστους επιχειρήσεων καθαρισμού. Οι *εθελοντικές συμφωνίες* καλύπτουν μια σειρά μη θεσμοθετημένων δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις (συνχά με τη μεσολάβηση επαγγελματικών

ενώσεων) αναφορικά με την κατάσταση εκθέσεων επιδόσεων, τη βελτίωση των πρακτικών τους, την ευαισθητοποίηση και την προβολή ορθών πρακτικών. Τα συστήματα ασφάλισης έχουν εφαρμόσει τη μέθοδο των *κλιμακωτών ασφαλιστρών* και των *πριμοδοτήσεων* για απαιτήσεις χαμηλού ύψους επί σειρά ετών ως κίνητρο για την εφαρμογή ορθής πρακτικής στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας.

Στην πράξη, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής χρησιμοποιούν συχνά παραλλαγές των ανωτέρω μέσων ή περισσότερα από ένα μέσα ταυτοχρόνως. Παραδείγματος χάρη, μια εθελοντική συμφωνία μπορεί να ενθαρρυνθεί με μια πολύ προφανή νύξη ότι θα θεσπιστεί φόρος ή κανονισμός εάν δεν σημειωθεί σημαντική πρόοδος. Η επιλογή και ο σχεδιασμός των ΟΜ πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις συνέπειες στην κατανομή. Σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», όσοι εκλύουν ρύπους πρέπει να πληρώνουν για τη ρύπανση που προκαλούν. Αυτό συμβαίνει ακριβώς με τα τέλη και τους φόρους. Από την άλλη πλευρά, οι επιδοτήσεις επιβαρύνουν με το κόστος το δημόσιο βαλάντιο και οι διαπραγματεύσιμες άδειες έχουν επιπτώσεις είτε στον ρυπαίνοντα (εκχώρηση αδειών με δημοπράτηση) είτε στους νεοεισερχόμενους στην αγορά (εκχώρηση με βάση τα «κεκμημένα δικαιώματα»). Οι εθελοντικές συμφωνίες συνήθως απαιτούν από τις επιχειρήσεις να προβαίνουν αποκλειστικά σε επιλογές μηδενικού κόστους («διπλού οφέλους»).

Αλληλεπίδραση περιβαλλοντικών ζητημάτων και ζητημάτων υγείας και ασφάλειας

Μερικές φορές δεν υπάρχει προφανής σύνδεση μεταξύ των περιβαλλοντικών θεμάτων και των ζητημάτων που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια. Τα προβλήματα υγείας και ασφάλειας που προκύπτουν από τη φυσική κόπωση για παράδειγμα περιορίζονται συνήθως τοπικά και σπάνια επεκτείνονται πέρα από την προσωπική εμπειρία ή το άμεσο περιβάλλον κάποιου. Ομοίως, πολλά περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, έχουν επιπτώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς να συνδέονται άμεσα με την υγεία και την ασφάλεια. Από την άλλη πλευρά, ζητήματα όπως η ραδιενέργεια και η έκθεση σε τοξικές ουσίες αποτελούν κοινό πρόβλημα και στα δύο επίπεδα.

Η έρευνα εντόπισε διάφορους τομείς αλληλεπίδρασης μεταξύ της υγείας και της ασφάλειας και του εξωτερικού περιβάλλοντος. *Συγκρούσεις* μπορούν να προκύψουν α) όταν οι δύο τομείς συναγωνίζονται για λιγοστά κεφάλαια, β) όταν τα μέτρα για την ενίσχυση της υγείας και της ασφάλειας προκαλούν επιδείνωση του εξωτερικού περιβάλλοντος. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η χρήση εξαιρετισμού ή κλιματισμού με στόχο τη βελτίωση των εσωτερικών συνθηκών, γεγονός το οποίο μπορεί να προκαλέσει αύξηση της χρήσης ενέργειας. *Συμπληρωματικότητα* προκύπτει όταν μια πρωτοβουλία με στόχο την ενίσχυση του εξωτερικού περιβάλλοντος βελτιώνει επίσης και την ασφάλεια του εργαζομένου. Παραδείγματος χάρη, η μειωμένη χρήση φυτοφαρμάκων (ενδεχομένως μέσω ενός φόρου στα φυτοφάρμακα) περιορίζει τόσο τις τοξικές επιπτώσεις στο εξωτερικό περιβάλλον όσο και την έκθεση των εργαζομένων. Σε ορισμένες περιπτώσεις απλώς δεν υπάρχει διασύνδεση των δύο τομέων πολιτικής. Παραδείγματος χάρη, είναι δύσκολο να βρεθεί πώς θα μπορούσαν να έχουν επίδραση στο περιβάλλον μέτρα για τη μείωση του κινδύνου της μίκινης επιβάρυνσης για τους δακτυλογράφους. Ωστόσο, παρ' ότι μπορεί να μην

υπάρχει σχέση μεταξύ των δύο πολιτικών, θα μπορούσε να υπάρξει έμμεση επίδραση: παραδείγματος χάρι, η μέριμνα για την υγεία και ασφάλεια θα μπορούσε να επιφέρει αλλαγές στη συμπεριφορά, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αύξηση της χρήσης ενέργειας ή υδάτινων πόρων.

ΟΜ στους τομείς του περιβάλλοντος και της υγείας και ασφάλειας

Η χρήση ΟΜ στον περιβαλλοντικό τομέα βρίσκεται ακόμη στα αρχικά της στάδια, ενώ όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια έχει μακρά παράδοση που ανάγεται στο 1870. Ωστόσο, μπορεί να πει κανείς ότι ένα μεγάλο μέρος της θεωρητικής και πρακτικής εργασίας για την ανάπτυξη των ΟΜ έχει συντελεστεί στον τομέα του περιβάλλοντος. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς πώς κάποια μέσα, όπως οι διαπραγματεύσιμες άδειες, θα μπορούσαν να μεταφερθούν στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας. Το πλαίσιο 3 δείχνει σε ποια έκταση εφαρμόζονται τα διάφορα είδη ΟΜ στις χώρες οι οποίες εξετάστηκαν.

Πλαίσιο 3 — Χρήση των ΟΜ στους τομείς του περιβάλλοντος και της υγείας και ασφάλειας

	Περιβάλλον	Υγεία και ασφάλεια ⁽¹⁾
Τέλος ή φόρος	Όλες οι χώρες	Γαλλία (για τις ΜΜΕ)
Διαπραγματεύσιμη άδεια	Γερμανία	Καμία
Επιστροφή εγγύησης	Δανία	Καμία
Επιδότηση	Κοινή	Δανία, Γαλλία
Απόδοση ευθύνης	Σπάνια	Καμία
Εθελοντική συμφωνία	Κοινή	Κοινή

(¹) Εάν λαμβάνονταν υπόψη οι μειώσεις των ασφαλιστρών, ο κατάλογος θα περιελάμβανε τη Δανία, την Πορτογαλία και τη Γαλλία.

Η έρευνα κατέδειξε ότι οι εθελοντικές συμφωνίες είναι το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο είδος ΟΜ. Στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας, όπου η εφαρμογή ΟΜ είναι ακόμη σπάνια, είναι σύνθετες οι ασφαλιστικές εταιρείες (ή η κυβέρνηση, εκεί όπου τα προγράμματα για το εργασιακό περιβάλλον βρίσκονται υπό δημόσια διαχείριση, όπως συμβαίνει στη Γαλλία) να διαφοροποιούν τα ασφαλιστρά που χρεώνουν στους εργοδότες σύμφωνα με την εκτίμησή τους για τον κίνδυνο ατυχημάτων. Αυτή η εκτίμηση συνήθως συνδέεται με τον τομέα, πιθανότατα με το ιστορικό των διεκδικήσεων, και μπορεί να βασίζεται στις πρακτικές υγείας και ασφάλειας που ακολουθεί η επιχείρηση. Αυτή η μορφή εμπορικά υποκινούμενης διαφοροποίησης των τιμών δεν ορίζεται πάντα ως ΟΜ, ωστόσο μπορεί να χρησιμοποιήσει ως κίνητρο για τις επιχειρήσεις προκειμένου να βελτιώσουν τη συμπεριφορά τους, εάν η διαφοροποίηση στην τιμολόγηση είναι κατάλληλα δομημένη.

Το συνηθέστερα απαντώμενο εθελοντικό μέσο στον περιβαλλοντικό τομέα είναι η πιστοποίηση με τα πρότυπα ISO 14001 και EMAS (σύστημα οικολογικής

διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου). Τα συστήματα αυτά περιλαμβάνουν εξωτερική επαλήθευση και προϋποθέτουν δέσμευση για τη βελτίωση των οικολογικών προτύπων. Εντοπίζοντας και διορθώνοντας περιττά έξοδα σε δαπανηρές δραστηριότητες, όπως η υπερβολική χρήση ενέργειας και υδάτινων πόρων, μπορούν να εξοικονομήσουν κόστος για την επιχείρηση, ενισχύοντας έτσι τη δημόσια εικόνα της.

Πρωτοβουλίες ΟΜ σε επίπεδο τομέων (φάση 1)

Γαλακτοβιομηχανία

Η έρευνα έδειξε ότι τα βασικά περιβαλλοντικά ζητήματα ήταν τα απόβλητα, οι εκλύσεις στην ατμόσφαιρα (ιδιαίτερα σκόνης γάλακτος) και η παραγωγή απορριμμάτων συσκευασίας. Στη γερμανική γαλακτοβιομηχανία επιβάλλονταν οικονομικά μέσα με τη μορφή τελών επί των λυμάτων σε σχέση με το ρυπογόνο περιεχόμενό τους. Ο βασικός κινητήριος παράγοντας όσον αφορά το περιβάλλον ήταν οι κανονισμοί «εντολής και ελέγχου». Και οι δύο επιχειρήσεις που εξετάστηκαν γνώριζαν το πρότυπο EMAS και η ιρλανδική επιχείρηση είχε λάβει πιστοποίηση. Η μέριμνα για την υγεία και την ασφάλεια και το περιβάλλον συνήθως δρούσε συνδυαστικά: η βελτίωση της υγιεινής, η μείωση του θορύβου, ο έλεγχος των διαρροών υγραερίου και αμμωνίας επιδρούσαν στο σύνολό τους και στους δύο τομείς πολιτικής. Το σύστημα EMAS ενθαρρύνει την ιρλανδική επιχείρηση να αναλύει και να εντοπίζει την εξοικονόμηση σε κόστος. Η γερμανική εταιρεία έκρινε ότι τα τέλη για την ενέργεια και το νερό την ωθούν να βρει τρόπους για την εξοικονόμηση ενέργειας και υδάτινων πόρων. Εξάλλου, κατάφερε να αυξήσει κατά 10-20 % την τιμή των παραγόμενων προϊόντων χάρη στο οικολογικό σήμα ποιότητας που φέρει.

Κλωστοϋφαντουργία

Τα περιβαλλοντικά ζητήματα σε αυτόν τον τομέα σχετίζονταν με τη χρήση τοξικών χημικών, την παραγωγή λυμάτων, την ηχορρύπανση και την ατμοσφαιρική ρύπανση. Η ιρλανδική εταιρεία είχε εφαρμόσει το EMAS και το χρησιμοποιούσε για τη βελτίωση του τρόπου με τον οποίο διαχειρίζεται τις υπάρχουσες διαδικασίες. Στη γερμανική εταιρεία, η οποία βρισκόταν στη διαδικασία εφαρμογής του EMAS, επιβάλλονταν τέλη επί του όγκου και του επιπέδου του ρυπογόνου περιεχομένου των λυμάτων. Στη Γερμανία δεν ίσχυαν άλλα ΟΜ, ενώ στην Ιρλανδία δεν εφαρμόζονταν κανένα. Και οι δύο εταιρείες έκριναν ότι η περιβαλλοντική δράση είχε θετική επίδραση στην υγεία και την ασφάλεια, παραδείγματος χάρι όσον αφορά τη μείωση της χρήσης επικίνδυνων ή δύσσομων ουσιών. Η επίδραση στον ανταγωνισμό ήταν επίσης θετική μέσω της καλύτερης ενημέρωσης του καταναλωτή και πιθανής μείωσης των ημερών που χάνονται εξαιτίας ατυχημάτων.

Χημικά

Η βιομηχανία χημικών έκρινε ότι υπάρχει ένας ισχυρός και θετικός σύνδεσμος μεταξύ των ζητημάτων υγείας και ασφάλειας και των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Οι διαδικασίες για τη μείωση των τυχαίων εκπομπών κρίθηκε ότι έχουν θετικό αντίκτυπο τόσο στο χώρο εργασίας όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον. Τα συστήματα διαχείρισης για τη βελτίωση της αποδοτικότητας πιστεύεται ότι βελτιώνουν και τους δύο τομείς (για παράδειγμα, μεγαλύτερη έμφαση στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας). Υπήρχε κοινή αίσθηση ότι οι ρυθμίσεις αυξάνουν το κόστος που αντιμετωπίζει ο τομέας και ότι υπάρχουν λίγες ευκαιρίες ανάκτησης

του. Η Ιρλανδική εταιρεία χρησιμοποιούσε συστήματα πρωμοδότησης για να προωθήσει πρότυπα υγείας και ασφάλειας εντός της εταιρείας: τα χρήματα μπορούν να ανακτηθούν μέσω της μείωσης χαμένου χρόνου.

Κατασκευές

Τα περιβαλλοντικά ζητήματα εμφανίστηκαν πρόσφατα στην κατασκευαστική βιομηχανία. Η αδυναμία υγειονομικής ταφής και τα νέα πρότυπα ελαχιστοποίησης των απορριμμάτων συσκευασίας είναι τα βασικά ζητήματα. Τα μέτρα υγείας και ασφάλειας έχουν προχωρήσει πολύ περισσότερο. Λόγω της κατακεραματισμένης φύσης της βιομηχανίας, είναι δύσκολο να ελεγχθούν και να επιβληθούν τα πρότυπα. Στις εταιρείες που ερευνήθηκαν δεν εφαρμόζονταν ΟΜ. Μέτρα για την επαναχρησιμοποίηση των κατασκευαστικών απορριμμάτων μπορούν να αποδειχτούν επικίνδυνα, όπως επίσης και η ασφαλής διάθεση ορισμένων υλικών (π.χ. αμίαντος).

Πρωτοβουλίες ΠΥΑ σε επίπεδο χώρας (φάση 2)

Δανία

Στον περιβαλλοντικό τομέα παρατηρείται μια μετατόπιση από την αυστηρή μέθοδο της εντολής και του ελέγχου προς μια αυξημένη χρήση οικονομικών και φορολογικών μέσων βασισμένων στην αγορά. Οικολογικοί φόροι ισχύουν για τα ακόλουθα: ηλεκτρικό ρεύμα/άνθρακα, πετρέλαιο/ντίζελ, μπαταρίες μολύβδου, εκπομπές θείου, ορισμένους χλωριωμένους διαλύτες, φυτοφάρμακα, άδειες κυκλοφορίας για τα φορτηγά και φόρους για τα απόβλητα. Το 1997, επιβλήθηκε στα νοικοκυριά και τη βιομηχανία φόρος για τα λύματα. Έχουν θεσπιστεί φόροι για την ενέργεια, ωστόσο προκειμένου να επιτραπεί στις ενεργοβόρες επιχειρήσεις να παραμείνουν ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο, τους επιτρέπεται να πληρώνουν με μειωμένο συντελεστή, εάν συμφωνούν ως αντάλλαγμα να περιορίσουν εκουσίως τη χρήση ενέργειας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα έσοδα από το φόρο χρησιμοποιούνται για την ενίσχυση καθαρών τεχνολογιών.

Οι Δανοί κάνουν εκτεταμένη χρήση των εθελοντικών συμφωνιών για τη μείωση των εκπομπών και την ανακύκλωση υλικών. Όπως και ο φόρος για την ενέργεια που περιγράφηκε ανωτέρω, οι εθελοντικές συμφωνίες ισχύουν μεταξύ κυβέρνησης και επαγγελματιών ενώσεων, καλύπτοντας το PVC, τις μπαταρίες νικελίου/καδμίου, τους συσσωρευτές μολύβδου, τα υλικά συσκευασίας και την οικιακή χρήση απορρυπαντικών. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η διασύνδεση φόρων και εθελοντικών συμφωνιών όσον αφορά τις μπαταρίες νικελίου/καδμίου (NiCd).

Στη Δανία, η ασφάλεια του εργατικού δυναμικού ρυθμίζεται μέσω κανονισμών. Όλες οι εταιρείες που απασχολούν περισσότερους από πέντε υπαλλήλους οφείλουν να έχουν μια επιτροπή ασφαλείας. Η δανική κυβέρνηση παρέχει χρηματοδότηση στις ΜΜΕ για τη βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας. Το πρόγραμμα «Καλύτερη εργασιακή ζωή και οικονομική ανάπτυξη» με προϋπολογισμό 15 εκατ. DKK έχει στόχο τη βελτίωση τόσο της ασφάλειας του εργαζομένου όσο και της ανταγωνιστικότητας. Άλλα προγράμματα παρέχουν 100 εκατ. DKK επιπλέον για τη στήριξη των επιχειρήσεων. Τα υποχρεωτικά ασφάλιστρα εξαρτώνται από την επιχειρηματική δραστηριότητα και το επίπεδο των αποζημιώσεων που συνήθως χορηγούνται.

Η Δανία έχει προχωρήσει περισσότερο στην ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων με την

υγεία και την ασφάλεια από ό,τι οι περισσότερες χώρες, έχοντας θεσπίσει επίσημη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών για τους δύο τομείς. Τον Ιούλιο του 1993, ο νόμος για το περιβάλλον εργασίας τροποποιήθηκε, ώστε οι οργανώσεις ασφαλείας σε επίπεδο επιχείρησης να μπορούν να επεξεργάζονται προβλήματα που σχετίζονται με το εξωτερικό περιβάλλον όταν έχουν άμεση σχέση με την εταιρεία. Επιπλέον, η προτεινόμενη νομοθεσία αναφορικά με τους περιβαλλοντικούς κινδύνους αποστέλλεται στις περιβαλλοντικές αρχές και τις αρμόδιες για το περιβάλλον εργασίας υπηρεσίες, προκειμένου να τους επιτρέψει να εξετάσουν τη δυνατή ύπαρξη τομέων κοινής ευθύνης. Η εφαρμογή καθαρότερων τεχνολογιών αποτελεί επίσης κοινή ευθύνη και των δύο εν λόγω σωμάτων.

Μελέτη περιπτώσεως των μπαταριών νικελίου/καδμίου στη Δανία

Η μη συστηματική συλλογή χρησιμοποιημένων μπαταριών νικελίου/καδμίου (NiCd) αποτελεί βασική πηγή συγκέντρωσης καδμίου στο περιβάλλον. Η αυξημένη χρήση επαναφορτιζόμενων μπαταριών (οι οποίες χρησιμοποιούν κυψέλες NiCd) επιδεινώνει αυτή την αρνητική επίπτωση. Για ένα διάστημα οι δανικοί δήμοι παρείχαν εγκαταστάσεις για τη χωριστή ασφαλή συλλογή των μπαταριών. Ωστόσο, μόνο το 20 % των μπαταριών συγκεντρωνόταν με αυτό τον τρόπο. Το 1991 συνήφθη συμφωνία μεταξύ της κυβέρνησης και της Ένωσης για τη Συλλογή Επαναφορτιζόμενων Μπαταριών, με την οποία επιβλήθηκε ένα τέλος στις νέες μπαταρίες και υποχρεώθηκαν οι λιανοπωλητές να δημιουργήσουν ένα σύστημα για τη συλλογή των χρησιμοποιημένων μπαταριών. Ο αριθμός των επιστρεφόμενων μπαταριών ανήλθε στο 35 %. Μόνο οι μισοί περίπου από τους λιανοπωλητές εγκατέστησαν κιβώτια συλλογής. Το 1995 επιβλήθηκε ένας νέος οικολογικός φόρος για τις μπαταρίες NiCd, ο οποίος αύξησε την τιμή των μπαταριών NiCd στο ένα τρίτο του κόστους των εναλλακτικών μπαταριών. Μέρους των εσόδων από αυτόν το φόρο επεστράφη στους συλλογείς των χρησιμοποιημένων μπαταριών, οι οποίοι αποζημιώνονται με 17,6 USD/kg. Η αλλαγή της πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα σημαντική στροφή προς τους λιγότερο ρυπογόνους συσσωρευτές υδρογονωμένου νικελίου και τις μπαταρίες λιθίου.

Ωστόσο, σε τοπικό επίπεδο εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα στην ολοκλήρωση των θεμάτων ΠΥΑ λόγω του ισχύοντος καταμερισμού των ευθυνών, σύμφωνα με τον οποίο οι τοπικές αρχές έχουν την ευθύνη για το εξωτερικό περιβάλλον, ενώ η κυβέρνηση ελέγχει την αρμόδια κανονιστική αρχή για το περιβάλλον εργασίας. Ως εκ τούτου, και επειδή αυτά τα ζητήματα έχουν δευτερεύουσα σημασία σε σχέση με την παραγωγικότητα, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα του προϊόντος, η διαχειριστική ολοκλήρωση αυτών των δύο τομέων περιορίζεται προς το παρόν σε ορισμένες μεγάλες εταιρείες. Ενδιαφέρουσα εξέλιξη αποτελεί το σχέδιο συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων στον βιομηχανικό τομέα, σύμφωνα με το οποίο οι συλλογικές συμφωνίες αναφέρουν ότι όλες οι αρχές που αφορούν την οργάνωση της εργασίας και την τεχνολογία πρέπει να συζητούνται από κοινού πριν από την εφαρμογή.

Γαλλία

Η Γαλλία χρησιμοποιεί οικονομικά μέσα πολύ μεγαλύτερο διάστημα από ό,τι οι περισσότερες χώρες. Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» έχει διαφυλαχθεί στον τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων στη Γαλλία

για περισσότερες από τρεις δεκαετίες. Οι έξι γαλλικές εταιρείες υδρεύσεως επιβάλλουν τέλη στη χρήση και τη μόλυνση των υδάτων. Οι φόροι βασίζονται στον όγκο της χρήσης και την ποσότητα των εκλύσεων, και χρησιμοποιούνται για την ενίσχυση επενδύσεων σε σχέδια για τη μείωση της μόλυνσης των υδάτων. Η διαχείριση των στερεών αποβλήτων γίνεται με κανονισμό: η βασική αρχή είναι ότι τα παραγόμενα απόβλητα δεν πρέπει να βλάπτουν το περιβάλλον. Τόσο τα νοικοκυριά όσο και η βιομηχανία επιβαρύνονται για την απομάκρυνση των αποβλήτων. Οι εκπομπές στην ατμόσφαιρα ρυθμίζονται με παρόμοιο τρόπο.

Η Γαλλία έχει προτείνει τον ορθολογισμό της περιβαλλοντικής φορολογίας σε ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο εντός του 2000. Διατίθενται κάποιες ενισχύσεις, ύψους έως το ήμισυ της αξίας της επένδυσης για τη βελτίωση του περιβάλλοντος. Σήμερα υπάρχουν οκτώ περιβαλλοντικές συμφωνίες στη Γαλλία, που επικεντρώνονται στο CO₂, την εξοικονόμηση ενέργειας, τα προς απόσυρση αυτοκίνητα και σε ζητήματα συσκευασίας και ανακύκλωσης. Οι περιβαλλοντικές συμφωνίες συχνά χρησιμοποιούνται πριν από τη θέσπιση επίσημης νομοθεσίας.

Πρωτοβουλίες στη γαλλική εξορυκτική βιομηχανία

Η εξορυκτική βιομηχανία στη Γαλλία παράγει 350 τόνους αποβλήτων κάθε χρόνο. Το ήμισυ περίπου προέρχεται από τις λεκάνες απορροής των ποταμών και το υπόλοιπο από βραχώδεις σχηματισμούς. Η βιομηχανία έχει τις χειρότερες επιδόσεις όσον αφορά τους κινδύνους εργατικών ατυχημάτων, λόγω των σκληρών υλικών, των εκρηκτικών, της σκόνης, του θορύβου και των βαρέων μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται στο χώρο εργασίας. Η μικρή αποδοτικότητα του τομέα σημαίνει ότι η τεχνολογία και η επένδυση σε ζητήματα ασφάλειας και υγείας είναι περιορισμένες. Τα λατομεία επιβαρύνονται με ασφάλιστρα τέσσερις φορές υψηλότερα από εκείνα για τους αμπελώνες σύμφωνα με το εθνικό σύστημα ασφάλισης. Τα λατομεία εξαιρούνται από τους γενικούς κανόνες για την υγεία και την ασφάλεια, ενώ οι κανονισμοί που τα αφορούν προκύπτουν από τον κώδικα ορυχείων. Προκειμένου να προωθηθούν βελτιώσεις, επιχορηγείται το 70 % περίπου του κόστους της εκπαίδευσης, της πληροφόρησης και του εξοπλισμού που σχετίζεται με την υγεία και την ασφάλεια.

Όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια, οι γαλλικές πολιτικές εντολής και ελέγχου παρέχουν πρότυπα για την υγιεινή, την υγεία, την ασφάλεια και την πυρασφάλεια. Εκτός από αυτά τα υποχρεωτικά πρότυπα, υπάρχει και ένα υποχρεωτικό εργασιακό σύστημα ασφάλισης ασθενείας (CNMA): όλοι οι εργοδότες που απασχολούν λιγότερους από 200 εργαζομένους και λαμβάνουν ειδικά μέτρα για την προστασία της υγείας και της ασφάλειάς τους μπορούν να έχουν έκπτωση έως και 25 % στα ασφάλιστρα. Τα ασφάλιστρα βασίζονται στον κίνδυνο εργατικού ατυχήματος και όχι στον τομέα. Ωστόσο, η διαφορά στα ασφάλιστρα μεταξύ των τομέων θεωρείται υπερβολικά μικρή για να δημιουργηθεί κίνητρο για την αλλαγή της συμπεριφοράς. Υπάρχουν ειδικά προγράμματα δανεισμού και ενίσχυσης για τους εργοδότες που επιθυμούν να μειώσουν τον κίνδυνο ατυχημάτων στην εργασία.

Για ιστορικούς λόγους, υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ των πολιτικών για το περιβάλλον και για την

υγεία και την ασφάλεια. Η πολιτική για την υγεία και την ασφάλεια αναπτύχθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα, ενώ οι περισσότεροι περιβαλλοντικοί νόμοι χρονολογούνται από το 1960. Λίγες εταιρείες διαθέτουν σήμερα ενοποιημένη προσέγγιση για τα ζητήματα ΠΥΑ.

Ιταλία

Η ιταλική περιβαλλοντική πολιτική τείνει να βασίζεται στα μέτρα εντολής και ελέγχου. Εξαιρέση στον γενικό αυτό κανόνα αποτελεί ο λεγόμενος νόμος Merli, ο οποίος επιτρέπει τη συσχέτιση του τέλους για την αποστράγγιση νερού και των αποχετευτικών τελών με το βαθμό του ρυπογόνου δυναμικού τους. Τα αποχετευτικά τέλη βασίζονται στη χημική και βιολογική ανάγκη των εκροών σε οξυγόνο. Υπάρχουν ενισχύσεις που συμβάλλουν στη χρηματοδότηση της περιβαλλοντικής E & A, στην προώθηση των EMAS και στην απονομή του οικολογικού σήματος στα προϊόντα. Έως τον Νοέμβριο του 1998, 40 εθελοντικές συμφωνίες είχαν υπογραφεί μεταξύ της περιφερειακής και της κεντρικής κυβέρνησης από τη μία πλευρά, και των εταιρειών και των επαγγελματιών ενώσεων από την άλλη.

Πρωτοβουλίες στον τομέα της κεραμοποιίας στην ιταλική περιοχή του Sassuolo-Scandiano

Το 80 % περίπου της ιταλικής παραγωγής κεράμων προέρχεται από 188 εταιρείες που λειτουργούν στα 50 τετραγωνικά χιλιόμετρα της περιοχής του Sassuolo-Scandiano. Τη δεκαετία του '60, ετέθησαν ζητήματα για το περιβάλλον και την υγεία σε σχέση με τη χρήση μολύβδου στη διαδικασία εφύαλωσης, τη διασπορά σκόνης πυριτίου και τον εσωτερικό θόρυβο. Η κατάσταση αυτή έχει βελτιωθεί έκτοτε χάρη σε ένα συνδυασμό κανονισμών, ο οποίος προέκυψε με ένα κλιμακούμενο, σχεδόν πειραματικό, τρόπο, ενίοτε δε με τη στενή συνεργασία των επιχειρήσεων. Οι ίδιες οι επιχειρήσεις εγκατέστησαν ένα ευέλικτο δίκτυο συνεργασίας, το οποίο διέδωσε την ορθή πρακτική. Ανάμεσα στα συγκεκριμένα μέτρα περιλαμβάνονταν η κατασκευή μιας χωριστής παροχής νερού που δεν θα συνδεόταν με τα πηγάδια του πόσιμου νερού, η εγκατάσταση ενός συστήματος ελέγχου της ποιότητας της ατμόσφαιρας, η πρωτοπόρος δράση όσον αφορά τα παραδεκτά όρια των ατμοσφαιρικών ρύπων και η κατάρτιση ενός εγχειριδίου για την πρόληψη των ατυχημάτων.

Η ιταλική πολιτική για την υγεία και την ασφάλεια κυριαρχείται από τα μέτρα εντολής και ελέγχου. Η ασφάλιση εργατικών ατυχημάτων και ασθενείας είναι υποχρεωτική για τους εργοδότες. Τα ασφάλιστρα βασίζονται σε περίπλοκους τύπους που λαμβάνουν υπόψη στατιστικά στοιχεία για τα ατυχήματα από τα τρία προηγούμενα χρόνια για περισσότερες από 3 300 κατηγορίες εργοδοτών. Αυτό αποτελεί σαφές παράδειγμα άμεσων οικονομικών κινήτρων που λειτουργούν για την υγεία και την ασφάλεια. Τα ετήσια ασφάλιστρα μπορούν να προσαρμοστούν έως και 20 % για λόγους υγείας και ασφάλειας. Προσαρμογές έως 15 % επιπλέον μπορούν να γίνουν βάσει των επιδόσεων της επιχείρησης στην πρόληψη των ατυχημάτων. Το 1997, ένα πρόγραμμα με τον τίτλο «Βιομηχανία, εμπόριο και υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις» διέθεσε ενισχύσεις στις ΜΜΕ με στόχο τη βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας.

Τα επίπεδα διαχειριστικής ενοποίησης των ζητημάτων ΠΥΑ είναι χαμηλά, εκτός από έναν αριθμό

πειραματικών περιπτώσεων. Σε μία περίπτωση στη Liguria, συνεργάζονται οι τοπικές βιομηχανικές επαγγελματικές ενώσεις, η τοπική κυβέρνηση, οι τοπικές υπηρεσίες για την προστασία του περιβάλλοντος και το δημόσιο όργανο για την ασφάλιση από ατυχήματα (INAIL).

Πορτογαλία

Η Πορτογαλία θέσπισε προσφάτως μέτρα τα οποία δημιουργούν θετικά περιβαλλοντικά κίνητρα. Επιβάλλονται τέλη για την κατανάλωση νερού με στόχο την ανάκτηση του κόστους της παροχής. Παρομοίως, τα τέλη για την επεξεργασία των λυμάτων διατίθενται για τη χρηματοδότηση της παροχής υποδομών. Οι επιχειρήσεις επιβαρύνονται με ένα σταθερό ποσό για τη διάθεση των αποβλήτων. Υπάρχει ένας φόρος στις αερομεταφορές για τα μεγαλύτερα και τα νεότερα αεροπλάνα, ενώ φορολογούνται επίσης το πετρέλαιο κίνησης και άλλα προϊόντα ενέργειας. Διαφορικοί φορολογικοί συντελεστές επιβάλλονται στο περιεχόμενο σε πυρίτιο και μολυβδο του πετρελαίου θέρμανσης και της βενζίνης αντίστοιχα. Η πορτογαλική κυβέρνηση έχει θεσπίσει προγράμματα και οικονομικά κίνητρα για τη στήριξη μέρους των επενδύσεων σε περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες. Αυτά περιορίζονται σε συγκεκριμένους τομείς και στοχεύουν στη χρήση καθαρών τεχνολογιών, στην ανακύκλωση των απορριμμάτων, στις βιομηχανικές διαδικασίες για τη μείωση του θορύβου και στην εξάλειψη των ρυπογόνων εκλύσεων, υγρών και αερίων. Από το 1984, έχουν συναφθεί περίπου δέκα εθελοντικές συμφωνίες.

Κριτήρια ορθής πρακτικής

Η φάση 3 της έρευνας του Ιδρύματος περιελάμβανε εργασία στο χώρο των επιχειρήσεων που είχαν επιδείξει ορθή πρακτική. Το πλαίσιο 4 περιγράφει μερικά από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό της ορθής πρακτικής.

Πλαίσιο 4 — Κριτήρια για τον εντοπισμό της ορθής πρακτικής

Κριτήριο 1	Εάν το νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο αναγνωρίζει επίσημα τα ζητήματα και τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν.
Κριτήριο 2	Εάν οι πολιτικές ή/και οι τομεακές στρατηγικές σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο δύνανται να μεταφερθούν ή να εφαρμοστούν και αλλού.
Κριτήριο 3	Εάν το θεσμικό πλαίσιο και οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων αναθέτουν σαφείς ρόλους και αρμοδιότητες σε διαφορετικούς φορείς, όπως η κεντρική/τοπική κυβέρνηση, ο ιδιωτικός τομέας και τα αντιπροσωπευτικά σώματα.

Πηγή: Διάσκεψη του ΟΗΕ για τους ανθρώπινους οικισμούς (Habitat II, 1996).

Κατά την προσπάθεια κατανόησης του επιπέδου δέσμευσης των εταιρειών ως προς τα ζητήματα ΠΥΑ, πρέπει να εξετάζονται η μορφή της συμμετοχής και η φάση της συμμετοχής. Οι διαφορετικές μορφές συμμετοχής μπορεί να είναι μέσω εσωτερικού προσωπικού, εξωτερικού προσωπικού ή συμμετοχής σε ένα δίκτυο. Εναλλακτικά, η επιχείρηση μπορεί να επιλέγει να παραμένει αμέτοχη. Η φάση της συμμετοχής καλύπτει το σχεδιασμό των μέσων και των φάσεων εφαρμογής.

Ένα από τα βασικά πορίσματα της έρευνας, η οποία διενεργήθηκε σε περίπου 600 επιχειρήσεις στους τομείς της μεταλλουργίας και του τουρισμού, ήταν το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις με την καλύτερη εσωτερική πρακτική ΠΥΑ ήταν και αυτές που συνήθως συμμετείχαν στην ανάπτυξη και τη διαμόρφωση αυτών των πολιτικών.

Η έρευνα κατέληξε και σε διάφορα άλλα ενδιαφέροντα ευρήματα. Το ήμισυ περίπου των επιχειρήσεων στους δύο τομείς επέδειξε ενεργό στάση στη διαχείριση των λυμάτων και των αποβλήτων. Περίπου το 40 % βασιζόταν σε εσωτερικούς εμπειρογνώμονες, το 2 % προσλάμβανε εξωτερικούς και το 6 % συμμετείχε σε κάποιου είδους δίκτυο. Οι επιχειρήσεις που βασιζόταν στο δικό τους προσωπικό ήταν συνήθως οι πιο ενεργές.

Πολιτικό πλαίσιο

Η ΕΕ επιδοκιμάζει τη χρήση οικονομικών μέσων στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας. Το πέμπτο περιβαλλοντικό πρόγραμμα δράσης αναφέρει: «Για την προσαρμογή των τιμών και για τη θέσπιση κινήτρων βασιζόμενων στους μηχανισμούς της αγοράς, καθώς και για την επίτευξη μιας οικονομικής συμπεριφοράς φιλικής προς το περιβάλλον, η χρήση οικονομικών και φορολογικών μέσων αποκτά συνεχώς μεγαλύτερη σημασία στο πλαίσιο της γενικής προσπάθειας.»

Παρ' ότι υπάρχουν πραγματικές νομικές και ηθικές δυσκολίες στην εφαρμογή των αρχών για την αξιολόγηση των ζητημάτων που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια, η έρευνα του Ιδρύματος δείχνει ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες μπορούν να χρησιμοποιούν την τιμολογιακή τους πολιτική για τη δημιουργία κινήτρων για την επιβράβευση της ορθής συμπεριφοράς.

Υπάρχει ένας βαθμός αλληλεπικάλυψης στην εφαρμογή της προστασίας της υγείας και της ασφάλειας και της προστασίας του περιβάλλοντος στις επιχειρήσεις και αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο τα οικονομικά κίνητρα μπορούν να δρουν συνολικά για ζητήματα που αφορούν καθολικά και τις δύο πολιτικές.

Το έντυπο αυτό ετοιμάστηκε από την Ecotec Research and Consulting.

Ο Henrik Litske και η Janet Smith είναι διευθυντές έρευνας στο Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, υπεύθυνοι για το πρόγραμμα «Οικονομικά μέσα για τη βιώσιμη ανάπτυξη: βελτίωση του εξωτερικού και του εσωτερικού περιβάλλοντος».

Εκδόσεις

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Οι δημοσιεύσεις του Ιδρύματος πωλούνται σε τοπικά βιβλιοπωλεία, από τους επίσημους αντιπροσώπους πωλήσεων της ΕΕ και από την Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, L-2985 Λουξεμβούργο (διεύθυνση στο Διαδίκτυο: www.eur-op.eu.int). Όπου δεν αναγράφονται τιμές, το έντυπο παρέχεται δωρεάν και διατίθεται στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος στη διεύθυνση www.eurofound.ie/publications/ ή από το Ίδρυμα κατόπιν αιτήσεως.

- 1. Economic Instruments for Sustainable Development: Improving the External and Working Environments, Part 1** (report)
Αριθ. καταλόγου: SX-18-98-736-EN-C
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 18 EUR
- 2. Economic Instruments for Sustainable Development: Improving the External and Working Environments, Part 2** (report)
Αριθ. καταλόγου: SX-25-99-932-EN-C
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 18 EUR
- 3. Αειφόρος ανάπτυξη: Πρακτικές πρωτοβουλίες για τους φορείς**

χάραξης πολιτικής και τους κοινωνικούς εταίρους (σύνοψη)
Αριθ. καταλόγου: SX-20-99-923-*C
Διατίθεται σε όλες τις γλώσσες

- 4. Economic Incentives to Improve the Working Environment in Europe** (CD-ROM)
Αριθ. καταλόγου: SX-08-97-371-EN-Z
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 40 EUR
- 5. Environmental Taxes and Charges – National Experiences and Plans** (conference report)
Αριθ. καταλόγου: SY-97-96-766-EN-C
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 7 EUR
- 6. Environmental Taxes and Charges – National Experiences and Plans** (conference papers)
Αριθ. καταλόγου: SY-97-96-774-EN-C
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 31,50 EUR
- 7. An Innovative Economic Incentive Model for Improvement of the Working Environment in Europe** (report)
Αριθ. καταλόγου: SY-90-95-841-EN-C
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 8,50 EUR

8. Μπορούν τα οικονομικά κίνητρα να βελτιώσουν την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία;
Αριθ. καταλόγου: SY-87-95-329-*C
Διατίθεται σε όλες τις γλώσσες

- 9. Catalogue of Economic Incentive Systems for the Improvement of the Working Environment** (report)
Αριθ. καταλόγου: SY-82-94-876-EN-C
Διατίθεται μόνο σε EN
Τιμή: 8,50 EUR
- 10. An Innovative Economic Incentive Model to Improve the Working Environment, Testing in France** (report)
Αριθ. καταλόγου: SY-96-96-223-FR-C
Διατίθεται σε EN και FR
Τιμή: 7 EUR

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Για περαιτέρω πληροφορίες συμβουλευθείτε την ιστοσελίδα του Ιδρύματος στη διεύθυνση www.eurofound.ie ή επικοινωνήστε με τον:
John Hurley
Υπεύθυνο Ενημέρωσης Γραφείου Συνδέσμου
Τηλ. (353-1) 204 32 09
Φαξ (353-1) 282 64 56
e-mail: john.hurley@eurofound.ie

Πνευματικά δικαιώματα: Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. Η αναπαραγωγή επιτρέπεται, εκτός από εμπορικούς σκοπούς, εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή και αποστέλλεται αντίγραφο στο Ίδρυμα.

Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας
Wyattville Road, Loughlinstown, Co. Dublin, Ireland.
Τηλ. (353-1) 204 31 00
Φαξ (353-1) 282 64 56/282 42 09
E-mail: postmaster@eurofound.ie
EF/00/76/GR

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
L-2985 Luxembourg

ISBN 92-897-0022-X

9 789289 700221